

Hoofdgeld en inwonerslijsten als bron bij familieonderzoek

Henk Muntjewerff

De volkstelling van 1811 wordt gezien als het eerste bevolkingsonderzoek van Suriname. Maar al vanaf het begin van het Nederlandse bestuur over Suriname werden de inwoners van de kolonie voor de heffing van het zogenaamde hoofdgeld geregistreerd op inwonerslijsten. Over die inwonerslijsten, de verschillende belastingheffingen die er in Suriname zijn geweest en de overeenkomsten en verschillen met de volkstelling gaat dit artikel.

Wat is hoofdgeld?

Een personele belasting in de Nederlanden, bestaande uit een vast bedrag per hoofd van de bevolking, te betalen door het gezinshoofd aan de landsheer of het stadsbestuur, ook over zijn personeel.¹ Lokale besturen in de Nederlanden waren verplicht lijsten te maken van alle inwoners. Deze lijsten vormen nu voor genealogen een belangrijke bron. Voorbeelden zijn Holland 1622, Oudenbosch 1639, Arendonk in België 1642, Overijssel 1675, Staats-Brabant 1688 en Zeeland 1672.

Hoofdgeld voor 't Land 1675-1684

Het lokale bestuur in Suriname liep al enige tijd rond met het idee om een hoofdgeld naar Frans voorbeeld (zoals toegepast in Cayenne) in te voeren. Toen het Zeeuwse provinciebestuur in 1672 hoofdgeld ging heffen in Zeeland, volgde de Zeeuwse kolonie Suriname spoedig.² Het hoofdgeld van 50 pond suiker per persoon werd geheven over alle inwoners, alleen kinderen onder 12 jaar waren vrijgesteld.

De bewaard gebleven hoofdgeldlijsten uit 1681-1684 bevatten de naam van het gezinshoofd en het aantal vrije en onvrije personen in het huishouden, inclusief het aantal kinderen onder de twaalf jaar. De lijsten waren verdeeld in vijf divisies.³

Heffing volgens het Octrooi

Als nieuwe landsheer van Suriname liet de Sociëteit van Suriname in 1682 in haar grondwet voor Suriname, het Octrooi, de heffing van hoofdgeld opnemen als één van de belangrijkste inkomstenbronnen. Artikel 4 van het Octrooi bepaalde dat voor iedere witte of zwarte inwoner jaarlijks 50 pond suiker moest worden afgedragen.⁴

Omdat artikel 2 van het Octrooi bepaalde dat alle inwoners de eerste 10 jaar vrij van belasting waren, moest de ontvanger in Paramaribo van de directeurs van de Sociëteit stoppen met het innen van het Zeeuwse hoofdgeld. Het betaalde hoofdgeld over 1683-1684 werd zelfs gerestitueerd.⁵

Volgens artikel 3 van het Octrooi kregen nieuwkomers een 10-jarige 'exemptie' (vrijstelling) van de hoofdgelden. Een boek van de nieuwkomers en een passagierslijst om die belastingvrijstelling te kunnen vaststellen, moesten door de ontvanger van de hoofdgelden worden bijgehouden. De ontvanger moest daarnaast een nauwkeurige lijst van de huisgezinnen opstellen. Op het eind van het jaar moest iedere ingezetene zelf aangifte doen van de 'tot zijn familie gehorende' blanken en zwarten.⁶

Hoofdgeld voor 't Land 1691

De ontvanger van de Modique Lasten (een verzamelnaam voor verschillende heffingen, waaronder het zegelrecht en diverse importheffingen) beschikte over een inwonerslijst met

>>

personen vanaf 15 jaar. Zij werden aangeslagen voor het contant betalen van een consumptiebelasting op aardvruchten van 1 gulden per persoon. Dit hoofdgeld werd gedurende de periode 1691-1747 onregelmatig geheven, al naargelang de financiën daarom vroegen, en bedroeg meestal 1 gulden per persoon.⁷ Artikel 29 van het Octrooi maakte deze heffing mogelijk.⁸

Van deze heffing is alleen een lijst van de gezins- hoofden met het aantal kinderen beneden 15 jaar over 1698-1699-1700 bewaard gebleven. Deze kinderlijst diende als argument om bij de heffing van het hoofdgeld voor de Sociëteit (zie hierna) dezelfde leeftijdsgrens aan te houden.⁹

Hoofdgeld voor de Sociëteit 1693

In 1693 begon de Sociëteit met het heffen van het gewone of 'ordinaire hoofdgeld' (ohg), haar voornaamste bron van inkomsten.¹⁰ Meteen was er onenigheid over de summiere bepaling die artikel 4 van het octrooi was. Door de ontvanger van de Sociëteit werd ze opgevat als zijnde zonder leeftijdsbepaling, vermogenstoets of mate van vrijheid.¹¹ Dus zonder onderscheid des persoons. De oude plantages, met veel kinderen en ouderen, waren hierdoor in het nadeel ten opzichte van de nieuwe plantages, met overwegend jong volwassenen.

Na een langdurige lobby van de grote planters werd er eind 1700 een leeftijdsverschil aangebracht, dat tot het einde toe onveranderd bleef. Voortaan telden kinderen van 3 tot en met 12 jaar voor half geld mee en waren de baby's gratis. Wel moesten er vanaf 1701 kinderlijsten met leeftijden worden bijgehouden, die echter niet bewaard zijn gebleven.¹²

De hoofdgeldlijsten 1693-1733

Ieder gezinshoofd moest vanaf 1693 op het eind van het jaar de personen van zijn of haar huis houden opgeven. Bij publicaties en plakaten

werd men daar jaarlijks aan herinnerd. Vanaf 1728 moest men binnen de eerste twee maanden van ieder jaar een opgave doen bij de ontvanger in Paramaribo.¹³

Uit die opgaven werd vervolgens door de ontvanger de 'generale lijst van het hoofdgeld' per 1 januari samengesteld. Die algemene lijsten zijn voor de periode 1693-1733 in het archief van de Sociëteit van Suriname bewaard gebleven en door Nizaar Makdoembaks in een digitaal bestand gezet.¹⁴ Omdat in de lijsten tot 1721 alleen persoonsnamen staan, heeft hij de plantagenamen daarbij opgezocht en vermeld.

De algemene lijst in deze periode, met ponden suiker per gezinshoofd, maakt onderscheid tussen boven of beneden de 12 jaar oud. De vrije inwoners zijn allemaal 'blanken' en de 'roode & swarte' onvrije inwoners worden op één hoop gegooid. De particulieren en plantages staan door elkaar in de lijst en er worden geen divisies genoemd.¹⁵

De verder nog in het archief van de Sociëteit teruggevonden hoofdgeldlijsten van 1735-1736, 1752 en 1754 zijn allemaal op dezelfde manier opgesteld. In de overige jaren tot 1762 zijn de algemene lijsten wel verstuurd naar Holland, maar ze zijn niet bewaard gebleven. Daarna behoorde de administratie tot het archief van de boekhouder-generaal, waarin het ook niet bewaard is gebleven.

Extra hoofdgeld voor 't Land 1750-1823

Voor de financiering van de binnenlandse strijd tegen de marrons werd in 1750 een oplossing gevonden in het heffen van een 'extra-ordinaire hoofdgeld' (eohg). Dit buitengewone hoofdgeld stond niet in het Octrooi en moest door de Staten-Generaal worden goedgekeurd. Eerst voor twee jaar en vervolgens voor dertien jaar, dus tot en met 1766, en werd daarna stilzwijgend verlengd.¹⁶ In 1772 werd de opbrengst van de eohg gebruikt voor de oprichting van 's Lands Vrij Corps.¹⁷

	Blanken Roode & Swarte 600st				Ponden
	boren	benade	boren	benade	Suyker
	n Jaar	n Jaar	n Jaar	n Jaar	
Transport Van f ^{te} 10	363.58	6875	1183	392925	
Hend ^r . Pitsz	2	—	56	10	3450
Hend ^r . Vander kolk voor Driede	1	—	41	5	2225
Joem Vee Roosen daal	3	4	89	18	5150
Hartman Baudewyn	—	—	12	1	625
Henry Brians nu C. F. Pothuy	4	—	33	8	2050
Hend ^r . Mulder Swid	1	—	4	—	250
Hend ^r . Middendorp	2	—	19	4	1150
Hend ^r . Hondelbeck	1	—	21	2	1150
Hend ^r . Herrenberg	1	—	16	—	850
Hend ^r . Van Parika	1	—	2	1	175
Hend ^r . Blick	1	—	19	2	1050
Hend ^r . Buys	2	2	20	—	1150
Hend ^r . Stukkenbrok	1	1	18	2	1150
Hardeer Vrije Neger	—	—	8	—	400
Hend ^r . Nieuw	1	—	1	—	100

Bladzijde uit de 'Lijste der Hoofdgelden voor den Jaare 1735, Generaale Lijst der Blanken, Roode en Swarte Slaven' (NL-HaNA_1.05.03_263_0576)

Het kantoor van de kas tegen de weglopers werd tot en met 1757 ook wel de eohg kas of Prinsenkas genoemd, omdat de ontvanger van de Societeits-hoofdgelden tevens de ontvanger voor het Land was. De heffing behelsde overigens meer dan alleen het hoofdgeld, ook een heffing op de huurwaarde van huizen en het 'quota', een percentage van winst en inkomen, behoorden ertoe.¹⁸ Van deze administratie is uit de 18de eeuw alleen het kasboek vanaf 1781 bewaard gebleven.

Het verschil tussen oude plantages en nieuwe

plantages in leeftijdsopbouw van de bewoners was ditmaal juist een reden om geen onderscheid te maken. Want de oude plantages brachten meer producten op de markt dan de jonge plantages. Daarom gold voor het eohg vanaf 1750 geen leeftijds grens en ook geen tien jaar vrijstelling, waardoor er meer personen op deze lijst stonden dan op de lijst van het ordinair hoofdgeld. Inwoners moesten ook bij het nieuwe kantoor een opgave van hun huisgezin inleveren. Dat leverde problemen op, zodat na verloop van tijd het Hof van Politie met de volgende oplossing kwam.

>>

Inwonerslijst 1762

Vanaf mei 1762 werd er ook een inwonerslijst opgesteld onder verantwoordelijkheid van de kapitein van de Burger Compagnie in iedere divisie van het land en in de vier wijken van Paramaribo.¹⁹ Die burgerkapiteins waren al vertrouwd met het opstellen van lijsten van gezonde volwassen mannen voor het dienen in de burgercompagnieën (hun eerste lijst is van 1693). De ontvanger van de kassa tegen de weglopers ontving de lijst ter controle van zijn eigen lijst.²⁰

Op de nieuwe lijst staan alle gezinshoofden met hun huisgezinnen op volgorde van binnenkomst van de opgave bij de burgerkapitein van hun wijk. In 1762 nog zonder de aantallen slaven, maar wel met vrouw en aantal kinderen en de leeftijden van de kinderen. De lijsten van 1763-1769 zijn niet bewaard gebleven.

Inwonerslijsten 1770-1789

In 1770 bleken te weinig huisslaven opgegeven, terwijl er zich veel meer in Paramaribo bevonden. Vanaf 1 mei 1770 moesten de inwoners daarom voortaan de opgave doen aan de burgerkapitein van hun wijk 'daerop stellende de groote van hun huysgezin in hoeveel blanken deselve mogt bestaan, gelijk meede 't getal hunner slaeven, *specificq bij naemen*, te weeten die boven de 12 jaaren, door hun behoorlijk onderteekent, en onder praesentatie van eeden, en welke opgaaf vervolgens jaarlijks binnen de eerste drie maanden sal moeten ingeleeverd worden op verbeurte van f50,-'.²¹

In het archief van het Hof van Politie zijn die lijsten per 1 mei van de burgerkapiteins bewaard gebleven.²² Of het nu kwam door de onvolledige jaarlijkse plakaten, gewijzigde inzichten of slordigheden van de burgerkapiteins, maar de lijsten laten zich vanaf 1770 moeilijk met elkaar vergelijken. Er bleek onduidelijkheid te bestaan of ze aantallen of namen moesten invullen, leeftijden

van de kinderen vermelden en of vrije zwarten wel geteld moesten worden. Zo zijn bij de onderverdeling van de vrijen en onvrijen in volwassenen en kinderen eigenlijk alleen de totalen enigszins betrouwbaar. Om aan die problemen een einde te maken werden vanaf 1783 voorgedrukte opgave-formulieren verstrekt.²³ Daarvan is niet één ingevuld exemplaar bewaard gebleven.

Voor de jaren 1770-1789 vermelden de inwonerslijsten van Paramaribo gewoonlijk de naam van het gezinshoofd en het aantal vrije en onvrije personen in het huishouden, inclusief het aantal kinderen van drie tot twaalf jaar. Paramaribo is dan verdeeld in vier wijken. Soms worden ook de namen van familieleden of huisgenoten, hun etniciteit en de namen van de slaven vermeld. Dit laatste was wel het voorschrift. De lijsten van de plantages voor de periode 1770-1801 zijn verdeeld in vijf divisies.

Vrijstellingen

Niet iedereen was verplicht een opgave te doen. Zo waren ambtenaren, bedienden en militairen vrijgesteld van het betalen van hoofdgeld. Indien ze slaven hadden moesten ze wel een opgave van hun huisgezin doen. In het grootboek werden ze dan eenmalig gecrediteerd voor de belasting-vrijdom.²⁴ In de algemene lijsten lijken ze echter niet voor te komen.

Hetzelfde geldt voor de nieuwkomers, die de eerste tien jaar vrijstelling van het hoofdgeld hadden. Deze bepaling uit het Octrooi werkte fraude in de hand.²⁵ Vanaf 1775 vond daarom jaarlijks een omvangrijke boekencontrole plaats door de ontvanger van het hoofdgeld (ohg). Hij spoorde daarbij veel nieuwe posten op, die hij in een specificatielijst over 1776-1781 opnam.²⁶ Bij de vrije zwarten vermeldde hij de datum van hun vrijbrief. Uit dit overzicht blijkt dat deze nieuwe burgers geen gebruik konden maken van de tien jaar belastingvrijdom, omdat ze al meer dan tien jaar in Suriname verbleven.

Fraudebestrijding

Inwonerslijsten werden oorspronkelijk opgesteld door de ontvangers van de verschillende belastingkantoren, ieder voor hun eigen doel. Ze konden die alleen vergelijken met de aangiften van voorgaande jaren, niet met elkaar. De venduelijsten vormden wel een controlemiddel voor de ontvanger van het hoofdgeld voor wat betreft de aantallen slaven, samen met de aankomstlijsten van de WIC. Passagierslijsten gaven inzicht in de vestiging van nieuwe burgers.²⁷

In 1729 bleek dat ondanks de groei van de koloniale bevolking de inkomsten voor het hoofdgeld niet stegen. Op de een of andere manier werd er gefraudeerd. Bij plakkaat werden strenge maatregelen afgekondigd.²⁸ In de strijd tegen de fraude en om een beter zicht te hebben op de groeiende slavenbevolking stelde Gouverneur Mauricius in 1743 zelfs een burgerlijke stand van geboorten en overlijdens voor op de plantages, maar de directeurs van de Sociëteit vonden dat te kostbaar.²⁹ Vanaf 1762 kregen de ontvangers echter ter vergelijking tevens de beschikking over de door de burgerkapiteins samengestelde lijsten.

De opgave voor de lijst van de ontvanger eohg en die voor de lijst van de burgerkapitein moesten gelijk zijn. Omdat bleek dat veel inwoners toch nog steeds een onjuiste opgave aan de burgerkapiteins deden, werd keer op keer de boete verhoogd en het toezicht verscherpt. Hoe de ontvanger wist dat een opgave onjuist was, werd er niet bij verteld. Maar bij vermoeden van fraude vonden huisbezoeken plaats of werden plantages bezocht, zoals in 1736.³⁰

Invordering

Het hoofdgeld werd berekend in ponden suiker. Stadsbewoners konden aan de kassa van het kantoor van het hoofdgeld betalen in contanten of kaartgeld. De gehele periode bleef de omrekening van 1 pond suiker voor 1 stuiver gelijk.³¹ De

betaling van het hoofdgeld werd verantwoord in het kasboek van de ontvanger.

Alle plantage-eigenaren moesten in suiker betalen. De kleine planters leverden hun suiker aan bij de grote planters met een suikermolen. Na keuring leverden de grote planters de suiker aan het depot van de Sociëteit in Paramaribo. Vervolgens werd de suiker door de Sociëteit verscheept naar Holland en daar met winst verkocht.³² In 1777, 1779, 1780 en 1783 verschenen nog plakaten over de verplichte levering van suiker door suikerplanters.

De meeste ontvangsten van de Sociëteit vonden nog altijd plaats in ponden suiker. Maar in 1745 wilden de koffieplanters niet langer in suiker betalen. Die moesten ze namelijk eerst kopen om ze vervolgens in te leveren bij het depot van de Sociëteit. Vanaf 1747 en in ieder geval vanaf 1770 mochten de niet-suikerplanters ook betalen in geld. Pas in 1816 was suiker niet langer een wettig betaalmiddel.³³

Niet iedereen deed jaarlijks een opgave van zijn of haar huisgezin. Hij of zij kwam dan niet voor in de generale lijst. Zo vergaten 106 gezinshoofden in 1736 aangifte te doen op een totaal van 589 belastingplichtigen.³⁴ Daarnaast betaalde niet iedereen het hoofdgeld op tijd. Hij of zij kwam dan op de debiteurenlijst te staan. Die debiteurenlijst diende voor de exploitateur om de bedragen in te vorderen. Volgens Van Stipriaan was vooral bij de planters de achterstand in betaling groot.³⁵

Hoofdgeld voor het Comité 1796

Na de Sociëteit nam het West-Indisch Comité het beheer van de kolonie Suriname ongewijzigd over in 1796. De administratie van het hoofdgeld voor het jaar 1797 is grotendeels bewaard gebleven.³⁶ Hieruit zijn de vrijstellingen en uitzonderingen (exempties) ditmaal wel goed te herkennen. In principe betaalde iedereen nog steeds hoofdgeld en staan ze op de generale lijst, maar er waren

>>

meer mogelijkheden om vrijstelling te krijgen. Zo vond voor armlastigen en verlaten plantages afschrijving plaats.

De generale lijst van 1797 geeft geen volledig beeld. Van de particulieren had 30% van de witte bevolking en 20% van de zwarte vrije bevolking geen opgave verstrekt en stond daardoor niet in de lijst.³⁷ Dit op een totaal aantal van 1.850 huishoudens.

Volkstelling 1811

In 1811 stond Suriname onder Engels bestuur. Op grond van een wet uit 1801³⁸ vonden volkstellingen plaats in het hele Britse rijk, niet alleen in het Europese deel, maar ook in de door de Britten veroverde gebieden, zoals bijvoorbeeld Barbados, Berbice en Suriname.

Het doel van de Britse volkstellingen was niet alleen het tellen van het aantal personen, families en huizen in het land, maar ook het registreren van de toe- of afname van de bevolking. Hierbij werd ook gebruik gemaakt van de doop-, trouw- en begraafboeken, die apart door de kerken aangeleverd moesten worden.

Voor de landelijke tellingen waren de vragen naar het aantal inwoners voldoende. De lokale samenstellers werkten echter met een lijst van huishoudens. Op de opgaveformulieren stonden de namen van de individuele personen met beroepen en andere informatie. Niet in alle Britse gebieden zijn de formulieren bewaard gebleven of zijn ze even gedetailleerd.

De Surinaamse opgaveformulieren van de huishoudens in de stad en van de plantages zijn uitzonderlijk informatief van inhoud. Voor het eerst kennen we nu naast de namen van de gezinshoofden in de stad ook de namen van hun partners, hun kinderen en de tot hun huishouden behorende slaafgemaakten. De opgaveformulieren van de plantages vermelden naast de namen van de vrije

bewoners van de plantage ook de namen van de tot de plantage behorende slaafgemaakten. Van heel veel mensen (vrijen en onvrijen) zijn ook de beroepen vermeld. Van de huishoudens in de stad ontbreekt helaas een huisadres.

In 1812 werden de formulieren in drievoud vanuit Suriname naar Londen gezonden. Daar zijn ze uiteindelijk in The National Archives terecht gekomen. In 2024 zijn de scans van de originele formulieren op de website van het Nationaal Archief Nederland beschikbaar gekomen en via de bronnenwebsite AlleSurinamers.org verder ontsloten.³⁹

Naar één hoofdgeld 1824

Van de beide soorten hoofdgeld, ordinair en extra-ordinair, werd tot en met 1823 grotendeels een aparte administratie bijgehouden. In 1816 waren de kantoren echter al samengevoegd en in 1824 hield het kantoor van de kas tegen de weglopers op te bestaan. Het hoofdgeld bedroeg vanaf 1 januari 1824 voortaan Sf 7,50 (7 guldens en 10 stuivers) voor iedere persoon gelijk, ongeacht leeftijd, sekse, burgerlijke staat of draagkracht. Het was een optelling van de ordinaire en extra-ordinaire hoofdgelden. De Quota werden toen afgeschaft. Sinds 1824 mocht er wel in twee termijnen betaald worden.⁴⁰

Met ingang van 1827 werd het hoofdgeld vastgesteld op Nf 5,- per persoon per jaar. In januari/februari werden toen de opgaven omtrent de gezinssamenstelling in ontvangst genomen, om vervolgens in maart het belastingkohier op te kunnen maken. Met de komst van het gemeente-bestuur in 1828 werd de bestaande regeling nogmaals vastgelegd in de 'Notificatie van het hoofdgeld'.⁴¹ De behoeftigen die uit publieke kassen onderstand genoten, waren voortaan vrij van belasting. De algemene ontvanger bleef verantwoordelijk voor de inning van het hoofdgeld, nu als inkomsten van 't Land.

Het was voortaan ook mogelijk om via een certificaat van onvermogen vrijstelling van het hoofdgeld te krijgen. In 1829 zouden maar liefst 600 certificaten zijn uitgereikt.⁴²

Pas na 1823 kon men gebruikmaken van een voorgedrukt formulier, 'Opgaven van Familiën en Slaven', waarop ook het woonadres moest worden ingevuld.⁴³ Met de opgaven van het gezinshoofd en 'mijne familie en slaven', maar vanaf 1853 alleen nog met de opgaven van 'mijne slaven'. Of zoals van Hoëvel het in 1854 omschrijft: 'Ten einde nu deze belasting te kunnen innen, is er een register aangelegd van alle families, die de ingezetenen van Suriname uitmaken en hunne slaven. Alle vermeerderingen of verminderingen van het getal slaven, door geboorte, overlijden, koop of verkoop, schenking of ruiling worden in dat register opgeteekend. Op die wijze is de statistiek vrij naauwkeurig.'⁴⁴

Met de komst van de slavenregisters in 1826 verviel de noodzaak om de namen van de slaafgemaakten op te geven voor het hoofdgeld, alleen de aantallen waren vanaf 1827 voldoende. Wel moest de opgave eerst gecontroleerd worden met de slavenregisters alvorens de ontvanger tot de aanslag overging.⁴⁵ Uit de aard der zaak stopten deze opgaven op 1 juli 1863.

Voor de vrije bevolking was met ingang van 1 januari 1851 het hoofdgeld omgezet in een personele belasting in klassen. Die gold vanaf 1874 voor alle inwoners boven de 18 jaar.⁴⁶ In oktober 1898 besloten de Koloniale Staten tot afschaffing van de personele belasting, 'voor zover deze als hoofdgeld werkt'. Ze werd niet direct vervangen door een inkomstenbelasting, die kwam er pas in 1909.⁴⁷

Inrichting van de administratie

In Suriname werd tot de 20ste eeuw in principe voor iedereen hoofdgeld betaald door de gezinshoofden. Door tijdsomstandigheden konden daar

vrijstellingen op worden gegeven naar leeftijd, beroep of inkomen. Hierdoor verschilt de inhoud van de hoofdgeldlijsten door de tijd heen. De lijsten zijn te herkennen aan de opgegeven ponden suiker of een geldbedrag. Daarnaast waren er inwonerslijsten waarop in principe ieder gezinshoofd vermeld staat met het aantal personen van zijn of haar huishouden. Deze lijsten zijn zonder ponden suiker of geldbedrag.

Van de omvangrijke administratie van de hoofdgelden is maar weinig in de archieven overgebleven en wat resteert is van diverse pluimage.

De ontvanger van het hoofdgeld kreeg in een instructie voorgeschreven welke administratie hij moest aanhouden.⁴⁸ En bij overdracht aan een opvolger werd er een inventaris van de boeken opgemaakt.⁴⁹ Op die manier weten we welke stukken er geweest moeten zijn en hoe de boekhouding gevoerd werd.

Maar voor familieonderzoek zijn alleen de bewaard gebleven stukken van belang. Welke lijsten of delen van de boekhouding kun je zoal tegenkomen in het archief en wat is de betekenis voor het voorouderonderzoek? Het antwoord op deze vraag is te vinden in de tabel op de volgende bladzijde.

Al de in het onderschrift bij de tabel genoemde archieven zijn online toegankelijk op de website van het Nationaal Archief Nederland. De laatste drie ook op de website van het Nationaal Archief Suriname.

Via de bronnenwebsite AlleSurinamers.org is al geruime tijd een door mij uit verschillende bronnen samengestelde hoofdgeldlijst 1805-1818 beschikbaar. Daaraan zullen binnenkort andere door mij samengestelde hoofdgeldlijsten toegevoegd worden.

>>

Aanwezige jaren	Deel van de boekhouding	Voor familieonderzoek relevante inhoud	Vindplaatsen
1818 1827 1830 1848-1853	Aangifte	Naam hoofd van het huishouden, namen van leden van het huisgezin, vanaf 1823 met huisadres	1.05.10.07, inv.nr. 411 1.05.11.07, inv.nrs. 76, 95 1.05.11.07, inv.nrs. 146-148
1770-1789 1809-1823 1824-1828 1829-1831	Opgaven	Naam hoofd van het huishouden, aantal leden van het huisgezin	1.05.10.02, inv.nrs. 581-590 1.05.10.07, inv.nrs.275-278, 409 1.05.10.07, inv.nrs.279-284 1.05.11.07, inv.nrs.89-91
1681-1684 1693-1733 1735-1736 1752-1754 1797	Aanslag	Naam hoofd van het huishouden, aantal leden van het huisgezin, aanslag in suiker	1.05.03, inv.nr. 213 1.05.03, inv.nrs. 227-261 1.05.03, inv.nrs. 263-264 1.05.03, inv.nrs. 293-295 2.01.28.01, inv.nr. 134
1780-1827 1803-1823	Betaling	Naam hoofd van het huishouden en betaald bedrag	1.05.10.07, inv.nrs.74-109, 285-287 1.05.10.07, inv.nrs.293-299, 408
1775-1781	Controle	Naam hoofd van het huishouden en bedrag	1.05.03, inv.nr. 381
1693-1733, 1735-1736, 1752-1754	Balans	Naam hoofd van het huishouden en nog uitstaand bedrag	1.05.03, inv.nrs. 227-295, (mogelijk ook voor tussenliggende jaren)
1796-1797 1806-1827	Grootboek	Balans met bedrag aanslag en betaling	2.01.28.01, inv.nr. 134 1.05.10.07, inv.nrs. 301-326

1.05.03 is Archief Sociëteit van Suriname, 1682-1795 / 2.01.28.01 is Archief Comité tot de Zaken van de Koloniën en Bezittingen op de Kust van Guinea en in Amerika, 1795-1800 / 1.05.10.02 is Archief Hof van Politie, 1669-1828 / 1.05.10.07 is Archief Administratie van Financiën, 1751-1828 / 1.05.11.07 is Archief Controleur-Generaal van Financiën, 1828-1903.

Noten

- Hoofdgeld (NL), Capitation (F), Poll Tax (GB), Headtax (USA).
- <https://adoc.pub/zeeuwse-archivalia-uit-suriname-en-omliggende-kwartieren.html>; Zeeuws Archief, Staten van Zeeland, inv.nr. 2035, volgnr.249-250, brief Pieter Versterre, 25 maart 1675.
- SvS, inv.nr.213, scan 218-265, folio 195-242, gouverneur aan directeuren, 8 maart 1685, met bijlagen.
- A.J. van der Houven van Oordt, *Het Regeerings-reglement van Suriname* (Leiden 1895), p.173: tekst van het Octrooi.
- SvS, inv.nr.233, scan 453-467, Inventaris van de boeken van de ontvanger van de Sociëteit, Nicolaas van Sandijck, 1 juni 1706.
- SvS, inv.nr.21, scan 29-32, folio 19-22, notulen directeuren, 25 oktober 1696; SvS, inv.nr.93, scan 26, folio 21, directeuren aan gouverneur, 17 december 1696.
- SvS, inv.nr.187, scan 50, folio 48, plakkaat 10 maart 1691; SvS, inv.nr.127, scan 155-156, notulen gouverneur en raden, 8 september 1699. Zie verder de bekendmakingen in SvS, inv.nrs.187-188.
- A.G. van Wieringen, *Geschiedenis der belastingen in de kolonie Suriname* (Paramaribo 1913), p.77.
- SvS, inv.nr.127, scan 112-113, notulen gouverneur en raden, 9 september 1698; SvS, inv.nr.228, scan 160-161 en 171, gouverneur aan directeuren, 2 juni 1700.
- Karwan Fatah-Black, *Suriname and the Atlantic world*. (Leiden 2013), p.80.
- SvS, inv.nr.93, scan 75, folio 70, directeuren aan gouverneur, 29 mei 1698.
- SvS, inv.nr.21, folio 289, notulen directeuren, 15 november 1700; SvS, inv.nr.127, scan 196, notulen gouverneur en raad, 1 april 1701.

- 13 SvS, inv.nr.187, scan 250, plakkaat 4 januari 1728, als hernieuwing plakkaat 11 oktober 1701.
- 14 zie database A.H.M. Makdoembaks, <https://www.dutchslaverytaxsuriname.com/> en <https://www.dutchslaverytaxsuriname.com/wp-content/uploads/2019/05/Namenlijst-eigenaren-2.0.pdf>
- 15 bijvoorbeeld SvS, inv.nr. 228, scan 510-519, folio 383-, Generaale lijste van de blanken, roode en swarte slaaven, opgenomen voor den jaare 1701.
- 16 SvS, inv.nr. 33, scan 78-79, notulen directeuren, 3 april 1743: plan ; SvS, inv.nr.188, scan 241-244, pagina 52-58, plakkaat 3 juli 1750 ; SvS, inv.nr.188, scan 247, pagina 64-65, bekendmaking, 15 december 1750 ; SvS, inv.nr.188, scan 254, p.78-79, bekendmaking, 5 december 1753.
- 17 SvS, inv.nr.109, scan 85, directeuren aan Staten-Generaal, 21 oktober 1772.
- 18 SvS, inv.nr.192, scan 204-205, gedrukt plakkaat 17 januari 1791, de jaarlijkse quotisatie & contributie aan de Cassa teegens de wegloopers; A.G. van Wieringen, *Geschiedenis der belastingen in de kolonie Suriname* (Paramaribo 1913), p.78-83.
- 19 SvS, inv.nr. 154, scan 132-133, resolutie gouverneur en raden, 19 mei 1762.
- 20 HvP, inv.nr. 66, scan 21-22, notulen raad, 7 september 1762.
- 21 Raad van Politie, inv.nr. 81, scan 397-398, notulen 18 mei 1770: particulieren ; Raad van Politie, inv.nr. 81, scan 367-372, notulen 14 mei 1770: plantages.
- 22 Raad van Politie, inv.nrs. 581-605, Opgaven van blanken, vrijen en slaven, 1770-1801.
- 23 SvS, inv.nr. 379, scan 329, gedrukte notificatie 9/15 december 1783.
- 24 Raad van Politie, inv.nr.120, scan 63, notulen 6 februari 1783, scan 220, bijlage 5: missive 17 december 1777, scan 221-223, bijlage 6: lijst van de functies.
- 25 SvS, inv.nr. 98, scan 102, folio 96, directeuren aan gouverneur, 8 februari 1747.
- 26 SvS, inv.nr. 369, scan 170-172, folio 163-165, brief ontvanger W.H. Poppelman aan directeuren, 18 augustus 1779 ; SvS, inv.nr. 381, scan 342-376, boekencontrole door de ontvanger van het hoofdgeld W.H. Poppelman, 25 februari 1785.
- 27 Uit de inventarissen van het kantoor van de hoofdgelden blijkt dat passagierslijsten tot het archief behoorden. SvS, inv.nr.264, scan 1067-1072, folio 1226-1231, inventaris 1737.
- 28 SvS, inv.nr. 27, scan 215-216, folio 205-206, plakkaat 24 november 1729.
- 29 SvS, inv.nr. 33, scan 148, folio 140, notulen directeuren, 3 juli 1743.
- 30 SvS, inv.nr. 263, scan 417, folio 212, gouverneur aan directeuren, 5 april 1736.
- 31 50 pond = 50 stuivers ofwel 2 gulden en 10 stuivers = f2,50 is gelijk aan een rijksdaalder.
- 32 SvS, inv.nr.21, scan 29-32, folio 19-22, notulen directeuren, 25 oktober 1696.
- 33 J.J. Hartsinck, *Beschrijving van Guiana* (1770), p.888 ; Philip Fermin, *Nieuwe algemeene beschrijving van de colonie van Suriname* (1770), p.32 ; A.J. van der Houven van Oordt, *Het Regeerings-reglement van Suriname* (Leiden 1895), p.199.
- 34 Op basis van mijn reconstructie van het grootboek der hoofdgelden over 1736.
- 35 Alex van Stipriaan, *Surinaams Contrast* (Leiden 1993), p.257.
- 36 Nationaal Archief, 2.01.28.01, Comité tot de Zaken van de Koloniën, inv.nr. 134.
- 37 Op basis van mijn reconstructie van het grootboek der hoofdgelden over 1797.
- 38 https://www.1.essex.ac.uk/history/documents/research/RT2_Wall_2012.pdf
Richard Wall, Matthew Woollard and Beatrice Moring, *Census schedules and listings, 1801-1831: an introduction and guide*. Research Tools 2 (University of Essex, 2012), p.2-12.
- 39 Nationaal Archief Nederland, 1.11.06.21, Census Suriname, Colonial Office London, inv.nr. CO278, 27 delen. Voor toegang, toelichting en nadere ontsluiting zie: <https://www.allesurinamers.org/databestanden-met-zoekfunctie/#VT1921>
- 40 J. Wolbers, *Geschiedenis van Suriname* (den Haag 1861), p.613, publicatie 18 aug 1823 ; A.G. van Wieringen, *Geschiedenis der belastingen in de kolonie Suriname* (Paramaribo 1913).
- 41 Surinaamsche Courant, 7 december 1828.

>>

- 42 Surinaamsch Courant, 29 mei 1831, Mengelwerk ; J. Wolbers, *Geschiedenis van Suriname* (den Haag 1861), p.662. NA-NL, 1.05.08.03, Hoge Raad in Suriname 1828-1832, inv.nr.13, bijlagen tot de notulen 6 maart 1832 no.26, scan 263-266, brief. scan 269-283, Lijst der belastingschuldigen welke certificaten hebben ingeleverd om als onvermogene voor hunne verschuldigde hoofdgelden over het lopende dienstjaar te worden afgeschreven, 28 oktober 1829. (593 nrs., met nrs. opgaafboek, naam en bedrag). scan 291-302, Lijst der ingeleverde bewijzen van onvermogen tot afschrijving van verschuldigde Hoofdgelden over 1830, 6 december 1830. (505 nrs., met nrs. opgaafboek, naam en bedrag).
- 43 Nationaal Archief, 1.05.11.07 Suriname na 1828, Administratie van Financiën, kantoor van hoofdgelden, inv.nr. 76, Opgaafformulier van het hoofdgeld, 1827. Particulieren ; inv.nrs. 146-148: Opgaven van familie en slaven ten behoeve van de hoofdgeldbelasting, 1848-1853.
- 44 W.R. van Hoëvell, *Slaven en vrijen onder de Nederlandsche wet* (Zaltbommel 1854), p.34.
- 45 *Surinaamsche Almanak voor het jaar 1828*, p.163-166, publicatie 22 november 1826, vereenvoudiging van de jaarlijkse opgaven van familien en slaven.
- 46 A.G. van Wieringen, *Geschiedenis der belastingen in de kolonie Suriname* (Paramaribo 1913), p.84-86.
- 47 A.G. van Wieringen, *Geschiedenis der belastingen in de kolonie Suriname* (Paramaribo 1913), p.89-92, 97.
- 48 SvS, inv. 28, scan 125-128, folio 116-119, notulen directeuren, 25 juni 1731, instructie voor de ontvanger.
- 49 SvS, inv.nr. 233, scan 453-467, Inventaris van de boeken van de ontvanger van de Sociëteit, Nicolaas van Sandijck, 1 juni 1706 ; SvS, inv.nr. 298, scan 201-205, folio 186-190, Inventaris van 't comptoir der Hoofdgelden, 1739-1756.